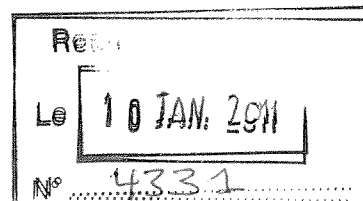

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

Klasa: UP-I^o 612-08/09-06/0214

Urbroj.: 532-04-02/1-09-1

Zagreb, 15. lipnja 2009.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“ br. 69/99, 151/03 i 157/03) i članka 9. stavka 1. Pravilnika o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“ br. 37/01), donosi

R J E Š E N J E

1.

Utvrđuje se da **nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore** ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra u smislu članka 9. stavka 1. alineja 2. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

2.

Za kulturno dobro iz točke 1. ovog rješenja utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite:

- osigurati dostupnost dobra javnosti;
- poticati sudjelovanje zajednice i grupa koje baštine dobro u identificiranju, definiranju, izvođenju i prenošenju dobra;
- popularizirati i promovirati kulturno dobro održavanjem izložbi, stručnih skupova, smotri folklor, festivala, koncerata, putem elektroničkih medija, audio i video zapisa i na drugi način;
- poticati prenošenje i njegovanje kulturnog dobra u izvornim i drugim sredinama;
- educirati stručni kadar za prenošenje znanja i vještina putem seminara, radionica, formalnog i neformalnog obrazovanja;
- nastaviti sa istraživanjem dobra, primjerenim dokumentiranjem u svim vidovima i načinima suvremenog bilježenja, te stručnim i znanstvenim vrednovanjem;
- štititi dobro prepoznajući procese globalizacije i društvene transformacije, kako bi se izbjegla opasnost nestajanja ili uništenja.

Nositelj dobra dužan je provoditi mjere zaštite radi njegova očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno-tradicijske matrice i pojavnosti.

3.

Na navedeno nematerijalno kulturno dobro iz točke 1. izreke ovog rješenja primjenjuje se Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

4.

Predmetno kulturno dobro upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.

5.

Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore jedinstveno je po načinu izvođenja. Bez glazbene pratnje ili neovisno o njoj, kad ona postoji (svirka u tradicijski instrument *diple*, *mijeh*, tipa gajdi ili specifičan način pjevanja u malim skupinama potresanjem glasa – *rera*, *ganga*, *vojkavica*), jedino se na području Dalmatinske zagore izvodi u kolu koje se povremeno razbija u parove ili se tijekom cijeloga plesa izvodi u parovima koji se kreću po krugu ili slobodno po plesnom prostoru.

U nijemom kolu svaki plesač izvodi svoj korak, poskakujući u zatvorenom kolu ili hvatajući se u par, šecući neko vrijeme i vodeći svoje partnerice, po jednu ili dvije, da ih svi prisutni mogu dobro pogledati. Zatim opet snažno poskakujući s jedne noge na drugu, povlači istovremeno partnerice, isprobavajući javno njihovu vještinu, naizgled bez određenih pravila, spontano, ovisno o raspoloženju i trenutnoj želji za isticanjem pred drugima ili

želji za zajedničkim snažnim i impresivnim kretanjem kola kad se hvata s ostalima u to *šuplje* kolo. Zbog međusobnih razlika u izvedbi strukture i koraka kola u pojedinim selima, ovo je kolo osnovni marker lokalnoga identiteta prema kojem se stanovnici pojedinih sela, uz ostale elemente kulturne baštine, međusobno razlikuju. Zajednička karakteristika tog plesa izvedba je bez glazbene pratnje čime je prepoznatljivo na cijelom području Dalmatinske zagore, ali i šire. Na širem području izvodi se isključivo u kolu, pa je zato upravo izvedba kola na području Dalmatinske zagore specifična u odnosu na šire područje (Lika, otoci zadarskog i šibenskog arhipelaga, Ravni Kotari, susjedna država FBiH). Tijekom posljednjih dvadesetak godina, od sredine 1980-ih, na području grada Sinja i okolice, ovo je kolo oblikovano u scensku koreografiju pa su mu time figure i pokreti ujednačeni i fiksirani – svi izvođači istovremeno izvode iste figure (geste rukama) i korake. U drugim selima Dalmatinske zagore zadržao se još uvijek stariji način spontanog izvođenja koraka i figura prema kojima su kola u pojedinim selima međusobno razlikuju. Uz opće poznati i u struci prihvaćen naziv *nijemo kolo*, to se kolo u različitim zajednicama naziva različitim imenima. Najčešće su to *mutavo kolo*, *gluvo kolo*, *šuplje kolo*, *po naški*, *po starinski*, staračko, odnosno prema mjestu odakle jest, npr.: poljičko gacko kolo (iz sela Gata s područja Poljica), vrličko kolo (iz Vrljike i bliže okolice), sinjsko (iz Sinja i okolice).

Zajednice u selima Dalmatinske zagore nositelji su i izvođači nijemoga kola. U skladu s tradicijom amaterskog okupljanja u Hrvatskoj od razdoblja između dvaju svjetskih ratova, Seljačka sloga – kulturna, prosvjetna i dobrotvorna organizacija Hrvatske seljačke stranke, organizirala je smotre folklor na kojima su se od 1920-ih, a osobito od 1930-ih prikazivale seoske tradicije. Ta su društva i danas glavni nositelji svoje seoske tradicije i identiteta predstavljajući svoja sela na smotrama folklor u Hrvatskoj i svijetu. U lokalnom su okružju ta društva glavni nositelji kulturnog i društvenog života, pokretači brojnih kulturnih priredbi i različitih akcija, radionica, organizatori kulturnog života sela, u suradnji s turističkim zajednicama koje tamo djeluju. Na tom području djeluju mnoga kulturna društva koja prenose tu tradiciju na mlađe generacije: KUU "Milan Begović" Vrljika; KUD "Vinac", Stankovci; KUU "Zvona Zagore", Mirlović Zagora; KUD "Glavice" Glavice, Sinj; KUD „Bedem“ Grebaštica i KUD „Branimir 888“ Muć.

Venecijanski putopisac Alberto Fortis u drugoj je polovici 18. stoljeća opisao kolo Morlaka. Morlacima je smatrao stanovnike Dalmatinske zagore koje i danas stanovnici otoka i obale zovu Vlasima, dok obrnuto, stanovnici Dalmatinske zagore otočane zovu Bodulima, pa i prema tim etnicima izražavaju različite identitete. "Uz pjevanje pjesama i svirku mijeha koji je sličan onome što ga okolo nose medvjedari, Morlaci izvode svoj najdraži ples koji se zove *kolo* ili krug što se poslije izvrgne u *skoči gori*, to jest *salti alti*. Svi plesači, muškarci i žene, uhvativši se za ruke, načine krug i počnu sporo kružiti njišući se uz grube i jednolične zvuke glazbala u koje svira znalac toga posla. Krug mijenja oblike i postaje čas elipsa, čas četvorina, u razmjeru sa živošću plesa, a naposljetku se prometne u pretjerano visoke skokove, koje izvode i žene, s potpunim preokretanjem tijela i odjeće. Nevjerojatan je zanos što ga Morlaci gaje prema tom divljem plesu. Povedu ga često unatoč tome što su umorni od posla ili duga puta i slabo nahranjeni, a uz male prekide znaju provesti po nekoliko sati u tako žestokom poigravanju." (Fortis 1984 [1774]:60). Sudeći prema navodima Fortisa i mnogo kasnije, njegova kritičara Ivana Lovrića (1948), prema kazivanjima mnoštva starih ljudi, pa i prema novijim podacima – mjesto, vrijeme i način zabavljanja stanovnika šire okolice Sinja pretrpjeli su veoma male promjene od 18. st. do nedavnih vremena. I etnokoreolog Ivan Ivančan tvrdi da su izuzetak posljednje godine kada elementi moderne građanske civilizacije naglo potiskuju stare običaje (Ivančan 1967:68). Pozivajući se na pisanje Ivana Lovrića o kolu iz okolice Sinja, Stjepan Sremac također naglašava da se kolo katkada dijeli na mješovite parove koji izvode dugačke skokove što zovu *skoči gori* (Sremac 1991:201). Sremac pritom zaključuje da sukladno suvremenim izvedbama *skoči gori* i nije drugo nego jedna od figura u kolu koje se u drugom, poskočnomu dijelu izvodi bez glazbene ili vokalne pratnje, odnosno, da eventualno postojeća usporedna svirka instrumenta nema neposredne veze s plesnom izvedbom. Detaljniji opis kola u Kijevu gdje se igra više vrsta kola daje Jurić-Arambašić (2000:325, 343-345).

Nijemo se kolo izvodi i danas u spontanijama o pokladama, na sajmovima i blagdanima (dernecima) i u svadbama (iako mnogo rjeđe nego prije 1960-ih). Danas ga najviše izvode seoske folklorne skupine na lokalnim, regionalnim ili međunarodnim smotrama folklor (uglavnom u Hrvatskoj jer vrlo rijetko gostuju u inozemstvu), te na lokalnim priredbama u povodu blagdana patrona svojih župa. I dalje se prenosi s generacije na generaciju, danas sve više kroz djelovanje kulturnih društava, dok se u prošlosti prenosilo sasvim spontano.

Od 1984. održava se u Metkoviću smotra folklor cijele Dalmacije *Na Neretvu misečina pala*, na kojoj nastupaju kulturno-umjetnička društva svih lokalnih zajednica u Dalmaciji (otoci, obala i Dalmatinska zagora). Na Smotri se prikazuju razlike u tradicijskom plesu, glazbi, nošnji i običajima. Poslije nastupa održavaju se rasprave sa stručnjacima za različite aspekte tradicijske kulture. Redovitim obilaskom skupina i poticanjem istraživanja i uvijek ponovnog pripremanja programa za nastupe u kojima se ističu različitosti tradicijske baštine pojedinih sela, stvaraju se preduvjeti za očuvanje i zaštitu, revitalizaciju i po potrebi rekonstrukciju nematerijalne baštine. Organiziraju se seminari i radionice (učenje sviranja na tradicijskim instrumentima, susreti zdravničara, plesne radionice), potiče se osnivanje podmladaka u kulturno-umjetničkim društvima. Lokalne zajednice i dalje održavaju *nijemo kolo* u spontanijama izvedbama za blagdane i na lokalnim proslavama, u lokalnom prostoru koji se na taj način trajno ističe kao važno društveno okupljalište. Time se štiti i prenosi njegovo značenje na mlađe generacije, a turistima ukazuje na lokalnu tradiciju. Lokalni, zavičajni muzeji, centri za kulturu, te poglavito kulturno-umjetnička društva s njihovim podmladcima, profesori tjelovježbe (u okviru čijeg nastavnog programa

bi trebalo poticati učenje nijemoga kola), povijesti i zavičajne tradicije, te lokalna župna zajednica (uz blagdane koji su tradicionalno prihvaćeni u pojedinim zajednicama, ovisno o svecima zaštitnicima tih župa ili hodočašća kamo se skupine ili članovi zajednica upućuju), bili bi osnovni posrednici u očuvanju i osiguranju održivog razvoja *nijemoga kola*. Mogućnosti prenošenja znanja o nijemom kolu ostvaruju se kroz radionice i izložbe u okviru programa kulturnog djelovanja društava, centara za kulturu, smotri folklor, susreta s drugim društvima na lokalnoj, gradskoj ili županijskoj razini, te na regionalnoj, državnoj i međunarodnoj razini sudjelovanjem na festivalima i u medijima (TV i radio programi, web stranice lokalnih zajednica i kulturnih društava).

Isticanje nijemoga kola kao posebno kreativnog dijela nematerijalne baštine na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini osvještava potrebu daljnjih istraživanja, dokumentiranja različitih lokalnih izvedbi, potiče lokalnu specifičnost izvedbe i skreće pažnju na kreativnost lokalnih zajednica koje se, prema različitoj strukturi koraka i izvedbi figura u kolu parova ili parova koji se slobodno kreću po plesnom prostoru, međusobno razlikuju i prepoznaju.

Donošenjem ovog rješenja, sukladno članku 12. stavku 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara na predmetno dobro primjenjuju se citirani Zakon, kao i svi drugi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

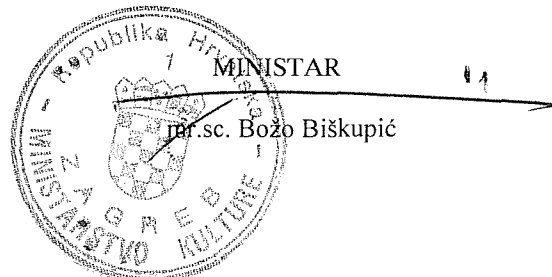
Sukladno članku 12. stavku 4. istoga Zakona, točkom 4. izreke ovog rješenja, određena je obveza upisa predmetnog dobra u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Sukladno članku 12. stavku 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Iz gore navedenih razloga trebalo je riješiti kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba ministru kulture Republike Hrvatske u roku 15 dana od primitka ovog rješenja. Žalba se predaje neposredno ili šalje poštom preporučeno Ministarstvu kulture, Runjaninova 2, 10000 Zagreb, a može se izjaviti i usmeno na zapisnik. Na žalbu se, sukladno članku 7. stavku 1. točki 19. Zakona o upravnim pristojbama („Narodne novine“ broj 8/96, 77/96, 131/97, 68/98) ne plaća upravna pristojba.

Dostaviti:

1. Grad Vrlika, Trg fra Filipa Grabovca 5, 21236 Vrlika (s povratnicom)
2. Kulturno umjetnička udruga "Milan Begović" Vrlika, 21236 Vrlika (s povratnicom)
3. Grad Sinj, Dragašev prolaz 10, 21230 Sinj (s povratnicom)
4. Kulturno umjetničko društvo "Glavice" Glavice, Glavice 21, 21230 Sinj (s povratnicom)
5. Općina Muć, Donji Muć bb, 21203 Donji Muć (s povratnicom)
6. Kulturno umjetničko društvo „Branimir 888“ Muć, Gornji Muć bb, 21203 Donji Muć (s povratnicom)
7. Općina Stankovci, Stankovci bb, 23422 Stankovci (s povratnicom)
8. Kulturno umjetničko društvo "Vinac", Stankovci, Stankovci 29, 23422 Stankovci (s povratnicom)
9. Općina Unešić, Dr. Franje Tuđmana 40, 22323 Unešić (s povratnicom)
10. Kulturno umjetnička udruga "Zvona Zagore", Mirlović Zagora, Mirlović bb, 22323 Unešić (s povratnicom)
11. Grad Šibenik, Trg Pavla Šubića 2, 22000 Šibenik (s povratnicom)
12. Kulturno umjetničko društvo „Bedem“ Grebaštica, Grebaštica Donja bb, 22010 Grebaštica (s povratnicom)
13. Splitsko-dalmatinska županija, Domovinskog rata 2, 21000 Split (s povratnicom)
14. Institut za etnologiju i folkloristiku, Šubićeva 42, 10000 Zagreb
15. Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine
 - Konzervatorski odjel u Splitu, Porinova bb, 21000 Split
 - Konzervatorski odjel u Šibeniku, J. Čulinovića 1/3, 22000 Šibenik
 - Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
 - Pismohrana, ovdje